

ОБЛІК ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Собівартість є комплексним показником, який поєднує в грошовому виразі технологічні особливості та організаційно-економічні умови процесу виробництва відповідно до інтенсивного рівня розвитку суб'єкта господарювання. За таких умов показник собівартості продукції може успішно використовуватись для підвищення ефективності управління виробництвом будь-якого підприємства, оцінки економічної ефективності необоротних і оборотних активів, вибору оптимальної технології виробництва та організації управління його процесом. Найчастіше в межах одного підприємства має місце сполучення масового, серійного й одиничного виробництва. Це, безумовно, вимагає різного підходу до обліку витрат і визначення собівартості продукції.

Визначення собівартості продукції і облік виробничих витрат є взаємоузгодженими (див. рис. 1).

Бухгалтерський облік передбачає збір інформації про виробничі витрати та документальне забезпечення господарських операцій, що пов'язані з технологічними процесами виробництва продукції, узагальнення та групування таких витрат за різними ознаками. Калькулювання собівартості продукції можливе лише на основі інформації, що накопичується у виробничому обліку. Організаційні засади обліку витрат передбачають групування витрат підприємства за економічними елементами, місцями виникнення та об'єктами обліку.

Виробничі витрати слід, по-перше, акумулювати за місцями їх виникнення, по-друге, відносити на конкретну продукцію. При цьому підходи до визначення об'єктів обліку витрат виробничих різні, зокрема: групування витрат виробництва у поточному обліку з метою визначення собівартості продукції за її видами, процесами, способами та місцями виробництва; продукція, роботи та послуги, види господарської діяльності суб'єкта господарювання, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

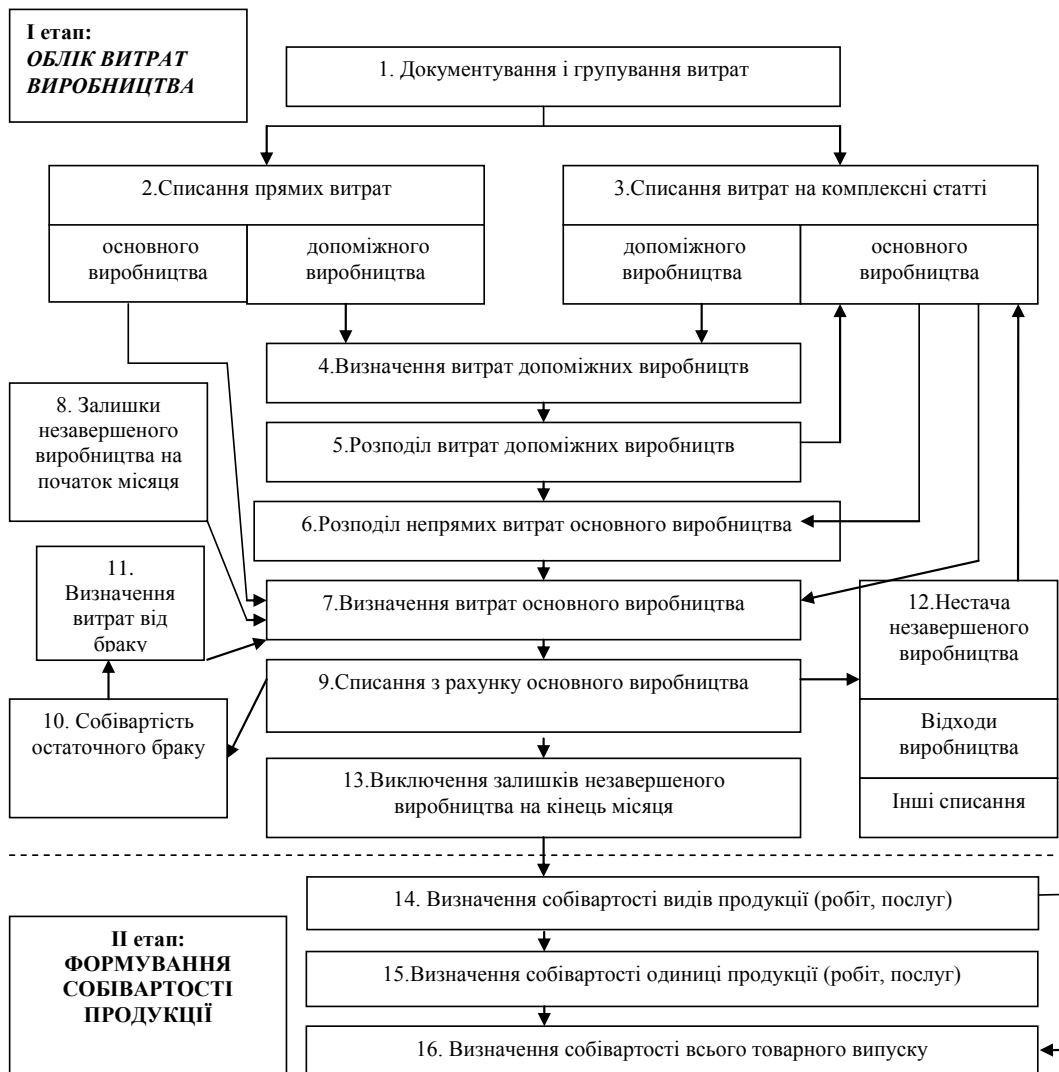

Рис. 1. Взаємозв'язок обліку витрат і калькулювання собівартості продукції

Організація обліку витрат визначається насамперед технологічними й організаційними особливостями виробництва і має відображати процес формування витрат в його конкретних умовах. При цьому накопичення витрат має забезпечити не тільки обчислення собівартості продукції, а й сприяти найефективнішому управлінню виробництвом. Іноді носії витрат – види продукції (робіт, послуг) ототожнюють з об'єктами калькулювання. При цьому об'єктами калькулювання є різного ступеню готовності окремі вироби (роботи, послуги), їх окремі частини-вузли, деталі, групи однорідних виробів, виробництва, процеси, фази, стадії, переділи технологічних процесів, окремі операції, замовлення, види діяльності основного і допоміжного підрозділів. Об'єкти калькулювання взаємопов'язані з об'єктами обліку витрат виробництва і можуть збігатися.

На вибір об'єктів обліку витрат впливають: організація виробництва; технологічні особливості; рівень спеціалізації підрозділів; структура управління підприємством; технічні параметри продукції, що виробляється; система контролю за витратами; ступінь освоєння внутрішньогосподарського розрахунку. Тому номенклатуру об'єктів обліку витрат кожне підприємство розробляє самостійно. В зв'язку з тим, що між об'єктами обліку виробничих витрат і об'єктами калькулювання одиниці продукції є відмінності, виробничий облік витрат здійснюється в два етапи: 1) облік виробничих витрат та їх розподіл між об'єктами виробничих витрат, аналітичний облік цих витрат і визначення собівартості всієї виробленої продукції; 2) формування собівартості одиниці продукції. Облік виробничих витрат повинен забезпечити групування витрат за: видами діяльності; видами виробництва (основне, допоміжне); підрозділами (цехами, виробництвами, дільницями); виробами, видами продукції, що виробляється; статтями калькуляції; економічними елементами витрат.

Слід зауважити, що різноманітність галузей, значна номенклатура продукції та складність технологічних процесів обумовлюють необхідність диференціації підходів до формування собівартості продукції машинобудування з урахуванням технологічних особливостей її виготовлення. При цьому, об'єкти обліку витрат і об'єкти калькулювання мають різне призначення й зміст, а їх визначення тісно пов'язане з галуззю машинобудування, видом, типом виробництва, різновидом технологічного процесу та видом і структурою виробів.

Відмінні об'єкти обліку витрат та калькулювання спричинюють облік витрат у два етапи: формуванню собівартості одиниці продукції має передувати облік виробничих витрат та їх розподіл між об'єктами виробничих витрат з аналітичним обліком останніх і визначенням собівартості всієї партії виробленої продукції.

Таким чином, підвищення ефективності інформаційного забезпечення має спрямовуватися на розвиток обліку витрат та удосконалення системи калькулювання з врахуванням організаційної структури машинобудівного підприємства та технологічного циклу. Тому для удосконалення організації та методики обліку важливо чітко розмежувати об'єкти обліку витрат і калькулювання. Водночас при побудові дієвого контролю за витратами і собівартістю продукції необхідно враховувати галузь економічної діяльності, види і типи виробництва, особливості технологічних процесів, види і структуру виробів, які визначають об'єкти обліку витрат і калькулювання.